

majd a belga államtudományi oktatás ismertetése és végre *Lar-naude, Merignhac, Faure, Brissaud, Wahl* és *Dareste* bírálatai zárják be a tartalmas füzetet.

N. E.

* * *

«*Mind.*» *January, 1894. New series. No. 9.*

I. Hegelianisme and its Critics: Prof. A. Seth. Felelet Jones-nak azon cikkeire, melyekben Jones Hegel-féle álláspontból az epistemologusok tételeit megtámadja. A vitakérdés lényege az, hogy az angol Neo-Hegelianusok szerint a gondolatok mint olyanok önállóan léteznek, s a gondolat azonos a léttel és vele egybeesik, míg az epistemologus A. Seth azt állítja, hogy a gondolat csak a *gondolkodóban* létezik, hogy a gondolatnak magának (per se) sem léteit, sem oki hatást nem tulajdoníthatunk. — II. Imitation: A Chapter in the Natural History of Consciousness: Prof. Mark Baldwin. Az utánzás mindenekelőtt egy sensori-motor visszahatás. Továbbá igen alapos azon feltevés, hogy minden visszaható szövet tudatos. A fejlődés ezen alapon csak úgy gondolható, hogy a visszahatás, mely a benyomás után következik, ennek utánzását (copy) fentartja, de sőt új utánzásokat képes teremteni. Ily módon benyomások szerveződnek bennünk, de sőt a benyomásoknak szervezetünkben való összeszővődése által lehetséges, hogy oly visszahatások nyilvánulnak, melyeket valamely benyomás *közvetlenül* nem okozott. Az utánzás M. Baldwin szerint egy «circular reaction», azaz, a visszahatás ismétli az ingert. Az ingereknek ezen ismétlésében, azon visszahatások, melyek kedvezők, többször ismétlődnek, mint azok, melyek kedvezőtlenek, míg ez utóbbiakat végképen kiszorítják. — III. Reflections Suggested by Psycho-physical Materialism: Prof. H. Laurie. A cikkíró azon nézet ellen küzd, mely szerint a lelki tünemény nem egyéb, mint az anyag tüneményeinek egy melléktüneménye (epi-phenomenon), vagy a mint mondani szokták: a gondolat az agynak funkciója. Ezen állítással szemben Laurie a következő tételeket állítja fel: Az anyag, mint olyan, nem gondolkodik, mint-hogy pedig dinamikai processusának eredménye a szellem, már a processusban kell szellemi mozzanatokat keresni, sőt nemcsak szellemi mozzanatokat kell keresni bennük, hanem a szellem ab initio az uralkodó elem bennük. Dualismussal van dolgunk az

agy functióiban (anyagi, szellemi mozzanatok), és soha nem fog sikerülni az anyagot a szellemre visszavezetni, vagy megfordítva. — IV. Prof. James' Theory of Emotion: D. Irons. Czikkiró szerint James elmélete a gerjedelemről a következő: Minden gerjedelem (emotion) elemek összegének eredője, és mindenik elemet egy már jól ismert physiologiai processus valamely neme okozza. (Each emotion is the resultant of a sum of elements, and each element is caused by a physiological process of a sort already well known). Azért vagyunk szomorúak, mert kiabálunk, azért haragosak, mert ütünk, azért szepegünk, mert remegünk. Szóval James szerint a gerjedelem csak azon testi változásoknak lelki tükröképe, melyek bizonyos gerjedelemmel járnak. James-nek ép most említett elmélete ellen szólal fel a czikkiró. — V. Discussions.

1. Prof. Ebbingshaus' Theory of Colour Vision: C. L. Franklin.

2. Unreasonable Action: H. R. Marshall. Sidgwick szerint is az akarattal elkövetett oktalan cselekedet ritka és több okra vezethető vissza. 1. A cselekvés elkövetésekor nem tudjuk öntudatosan, hogy akarati elhatározásunk erkölcsi elveinkkel összeütközik. Erkölcsi elveinket egyszerűen felejtettük. 2. Erkölcsi elvünket nem felejtjük, de nem ismerjük el, hogy a jelen esetre az alkalmazható: 3. vagy a cselekvő kételkedik még elveinek igazságában. 4. A cselekvő a cselekedet elkövetésekor magamagát ámitja. Marshall szerint mindez esetek visszavezethetők vagy arra, hogy lelki állapotainkat rosszul vagy hogy éppen nem elemeztük. Különböztet más a lelki állapot, ha a tettet elkövetjük, más, ha róluk utólag ítélünk. — VI. Critical Notices. 1. F. H. Bradley, Appearance and Reality. A Metaphysical Essay. London. Birálja James Ward. Hegeli szellemben és sok elmeélel, de bíráló szerint, nem teljes következetességgel írt mű. 2. H. Spencer, The Principles of Ethics. Bir. S. Alexander. 3. F. Pilon, L'année Philosophique. Bir. Carveth Read. Benne három essay fordul elő: 1. Schopenhauer metaphysikájának és a Pessimismusnak bírálata Renouviertől. Bíráló szerint Renouvier nem fogta fel mindig helyesen Schopenhauer eszméit 2. Essay a gerjedelmek természetéről, Dauriactól. Író küzd a gerjedelmek physiologiai magyarázata ellen, mint azt James megkísérelte. 3. Az idealismus fejlődésének története Pillontól. Bíráló szerint derék értekezés, mely leginkább Hobbes, Descartes, Malebranche, Burthogge és Locke tanaival foglalkozik. — VII. New Books. 1. Primitive Music: An

Inquiry into the origin and development of music, songs, instruments, dances and pantomimes of savage races. By Richard Wallaschek. London: Longmans, Green et Co. 1893. Pp. XI. 326. Ismertető szerint kiváló mű, mely a rhythmusnak fontosságát a zene eredetében és fejlődésében kellően kiemeli. 2. The Process of Argument. A Contribution to Logic. By Alfred Sidgwick. London: A. et C. Black, 1893. Pp. 235. Ismertető szerint szintén jeles mű.

— r—ó.

* * *

«*Archives d'anthropologie criminelle, de criminologie et de psychologie normale et pathologique.*» 1893. szept. 15.

Az «Athenaeum» múlt évi folyama utolsó számában megkezdettük Gauckler criminologiai fejtegetéseinek ismertetését; most utólag bár, be kell fejeznünk azt az «Archives» folytatólagos közleményének rövid reproducálásával. Kiemeltük e tanulmány nagy horderejét és uttörő irányát abban, hogy szerző az eddigi irányoktól eltérőleg, ebben nemcsak a büntettet, hanem a büntetést is, mint a társadalmi együttthatók közös és a büntett által földézett visszahatások folytán előállt eredményét tárgyalja. E visszahatások rendszerében az előző cikk az utilitarius, vagyis tisztán hasznossági visszahatásokkal foglalkozott, melyek közé szerző a büntett elleni óvó rendszabályokat, a javító nevelést s az utánczó elrettentését sorozta; míg most az inkább érzelmi és erkölcsi forrásokból eredő visszahatásokra fordítja figyelmét s ezek között legelső helyen az *idaszágérzetet* veszi bonczolás alá.

Ezt az igazságérzetet Gauckler minden büntettesnél kisebb-nagyobb mértékben feltalálja, legalább azoknál, kik megőrizték még őszinteségöket. Erre nézve idézi egy újabb francia sensatiós bűnpör hőse, Anastay nyilatkozatát, ki ezeket mondta volt: «Rajt kaptak, megfizetek». Majdnem ugyanezen szavakkal nyugtatta meg lelkiismeretét egy más nagy bűnös is, Meunier, mikor így szólt: «Úgy halok meg, mint egy ember, a ki megfizeti adóságát».

A jogérzet követelménye a büntetésben, hogy a büntett által okozott rossz szükségkép vonja maga után a büntetés által okozandó rosszat. Csakhogy a közvélemény ezt a követelményt két föltételnek rendeli alá: követeli ugyanis első sorban a bűnösöset, s a bűnösség okvetlen föltételezi a beszámíthatóságot.